

Γ' λυκείου
Ιστορικοί όροι:

1. Εθνικός Διγασμός : η διαφωνία του Βενιζέλου με τον βασιλιά Κωνσταντίνο για τη στάση της Ελλάδας στον Παγκόσμιο Πόλεμο, που οδήγησε σε σοβαρή πολιτική κρίση. Ο Βενιζέλος έκρινε πως η χώρα έπρεπε να βγει στον πόλεμο με το μέρος της Αντάντ, ενώ ο βασιλιάς υποστήριζε την ουδετερότητα (σελ. 82).

2. Νοεμβριανά : αιματηρές συγκρούσεις τον Νοέμβριο του 1916 μεταξύ μονάδων πιστών στην κυβέρνηση της Αθήνας και αγημάτων που είχαν αποβιβάσει οι Γάλλοι, για να παραλάβουν πολεμικό υλικό που είχε συμφωνήσει να παραδώσει η κυβέρνηση (σελ. 84).

3. New Deal : νέα τολμηρή πολιτική που εφαρμόστηκε με επιτυχία από τον πρόεδρο **Φραγκλίνο Ρούζβελτ**, τον Μάρτιο του 1933, με στόχο την ανόρθωση της αμερικάνικης οικονομίας, ενισχύοντας τον παρεμβατικό ρόλο του κράτους και αυξάνοντας την αγοραστική δύναμη των πολιτών (σελ. 109).

4. Φιλική Εταιρεία : μυστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό της Ρωσίας από τρεις Έλληνες, τρεις άσημους εμπόρους ή γραμματείς εμπόρων, τον Εμμανουήλ Ξάνθο, τον Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ με αρχική πρόθεση τη γενική επανάσταση των Ελλήνων για την απελευθέρωση της πατρίδας από τους Οθωμανούς Τούρκους. Στόχοι τους ήταν να κατηχήσουν στην Εταιρεία όσο το δυνατόν περισσότερους σημαίνοντες Έλληνες, να αναθέσουν την ηγεσία στον Ιωάννη Καποδίστρια (υπουργό Εξωτερικών της Ρωσίας) και μέσω αυτού να εξασφαλίσουν την υποστήριξη της Ρωσίας (σελ. 16).

5. Ανατολικό Ζήτημα : το διεθνές ζήτημα που προκλήθηκε από τη βαθμιαία υποχώρηση της ισχύος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την πλήρωση του κενού που προέκυψε από αυτή την υποχώρηση στην Εγγύς Ανατολή και ιδίως στη Χερσόνησο του Αίμου (σελ. 38).

6. Στρατιωτικός Σύνδεσμος : μια οργάνωση κατώτερων αξιωματικών που ιδρύθηκε τον Μάιο του 1909, τα μέλη της οποίας δυσφορούσαν τόσο για το ότι η βασιλική οικογένεια προωθούσε τους ευνοούμενους της στο στράτευμα, όσο και για την κακή κατάσταση των ενόπλων δυνάμεων (σελ. 61-62).

7. Εκσυγχρονισμός (19^{ος} αιώνας) : σήμαινε κυρίως τη δημιουργία ισχυρού τακτικού στρατού και πολεμικού ναυτικού, ανάπτυξη οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, καθώς και ταχυδρομικού και τηλεγραφικού δικτύου, εισαγωγή νέων καλλιεργητικών μεθόδων στη

γεωργία, εμπέδωση της τάξης και της ασφάλειας στις μετακινήσεις και στις μεταφορές και ανάπτυξη του πιστωτικού συστήματος και της διεθνούς πίστης της χώρας (σελ. 60).

8. Ένωση των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών : περιλάμβανε αρχικά τέσσερις δημοκρατίες, τη Ρωσία, την Ουκρανία, τη Λευκορωσία και την Υπερκαυκασία, δηλαδή τις χώρες της προεπαναστατικής Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Η νέα κρατική ενότητα συνδύαζε την αρχή της αυτονομίας των εθνοτήτων με αυτήν του διεθνισμού: οι χώρες-μέλη της Σοβιετικής Ένωσης ήταν κατά το Σύνταγμα του 1924 αυτόνομες αλλά στο πλαίσιο μιας ομοσπονδίας (σελ. 96).

9. Μεγάλη Ιδέα : όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Ι. Κωλέττη κατά τη μνημειώδη αγόρευσή του στη Βουλή στις 18/1/1844, για να δηλώσει την εθνική πολιτική της ενσωμάτωσης στο ελληνικό κράτος τουρκοκρατούμενων περιοχών όπου διαβιούσαν Έλληνες. Ο όρος έγινε συνώνυμος του ελληνικού αλυτρωτισμού (σελ. 31)

10. **Δίκη της Νυρεμβέργης** : μεικτή διεθνής επιτροπή υπό την αιγίδα του ΟΗΕ επιφορτίστηκε με τον εντοπισμό και την υποδειγματική τιμωρία των ενόχων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (γερμανική πλευρά). Ειδικότερα, κλήθηκαν να λογοδοτήσουν οι υπεύθυνοι: πρώτον, για την προπαρασκευή και την πρόκληση του πολέμου- δεύτερον, για τη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου και τρίτον, για τη διάπραξη εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Στο πλαίσιο αυτό εντάχθηκε η διεξαγωγή της δίκης της Νυρεμβέργης, μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου 1946, και της καταδίκης σε θάνατο των ηγετικών στελεχών, πολιτικών και στρατιωτικών, της χιτλερικής Γερμανίας (σελ. 129).

11. **Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης** : υπογράφηκε στις 24 Ιουλίου 1923, μετά την ήττα της Ελλάδας κατά τη μικρασιατική εκστρατεία μεταξύ της Τουρκίας και των συμμάχων της Συνεννόησης. Με τη συνθήκη αυτή η Τουρκία ανέκτησε την Ανατολική Θράκη και την περιοχή της Σμύρνης. Με την ίδια συνθήκη αναγνωρίστηκε επίσης η κυριαρχία της Ιταλίας στα Δωδεκάνησα και ορίστηκαν τα σύνορα μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας στον Έβρο (σελ.88).

12. **Αναθεωρητισμός (μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο)** : η αναθεώρηση πολλών αρχών και δογμάτων που ρύθμιζαν τις διεθνείς σχέσεις. Η δήλωση του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον (Woodrow Wilson) για την αυτοδιάθεση των λαών (τα περίφημα «14 σημεία»), που δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 1918, προσέδωσε ιδεολογική υπόσταση στη σύρραξη και

επιτάχυνε την αποσταθεροποίηση και τη διάλυση των δύο πολυεθνικών αυτοκρατοριών της Ευρώπης, της Αυστροουγγαρίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (σελ. 81).

13. Ποντοαρμενική Ομοσπονδία : δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του 1920, αλλά η ομοσπονδία, απροστάτευτη από τους Συμμάχους και χωρίς δικό της οργανωμένο στρατό, έπεσε θύμα του εθνικού κινήματος των Τούρκων, που οργάνωσε ο Μουσταφά Κεμάλ και άλλοι Τούρκοι αξιωματικοί (σελ. 90).

14. Αλυτρωτισμός : η εθνική πολιτική για την απελευθέρωση των αλύτρωτων ιστορικών ελληνικών τόπων (σελ. 34)

15. Νέα αποικιοκρατία : ιστορικό φαινόμενο που έμεινε γνωστό ως ιμπεριαλισμός και διέφερε από τις προγενέστερες φάσεις του φαινομένου από την εξής άποψη: οι νέες αποικίες δεν δημιουργήθηκαν από το δημογραφικό πλεόνασμα ή από ανεπιθύμητες θρησκευτικές ή άλλες ομάδες του πληθυσμού της Ευρώπης, ούτε ανέπτυξαν τους θεσμούς των μητροπόλεων της γηραιάς ηπείρου. Οι νέες αποικίες εγκαθιδρύθηκαν από χώρες της Ευρώπης και από τις ΗΠΑ σε υπανάπτυκτες οικονομικά περιοχές του κόσμου, ιδίως στην Αφρική, την Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό, με τον εξαναγκασμό ή τη χρήση βίας, για να εξυπηρετήσουν κυρίως οικονομικά και στρατηγικά συμφέροντα των μητροπολιτικών χωρών (σελ. 54).

16. Αρχή της δεδηλωμένης : θεμελιώδης αρχή λειτουργίας του κοινοβουλευτικού συστήματος, την οποία εισήγαγε στην Ελλάδα ο Χ. Τρικούπης (1875). Βάσει της αρχής αυτής, το κόμμα που πλειοψηφεί στις εκλογές θα πρέπει, για να κυβερνήσει, να έχει εξασφαλισμένη («δεδηλωμένη») την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής (σελ.36-37).

17. Σχέδιο Μάρσαλ : η χορήγηση οικονομικής βοήθειας σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, δυτικές και ανατολικές από τον Αμερικανό υπουργό Εξωτερικών Τζορτζ Μάρσαλ, στις αρχές Ιουνίου του 1947 . Η πρόταση έγινε δεκτή από τα κράτη της Δυτικής Ευρώπης. Το Σχέδιο Μάρσαλ εφαρμόστηκε από το 1948 έως το 1952 και απέφερε την εισροή στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, ως οικονομικής βοήθειας, ενός ποσού περίπου 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων, που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην ανασυγκρότησή τους. (σελ. 144)

18. Συνθήκη των Σεβρών : Με τη Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου) παραχωρήθηκε στην Ελλάδα η Θράκη, η Δυτική και η Ανατολική, και αναγνωρίστηκε η ελληνική κυριαρχία στα νησιά του Αιγαίου, εκτός από τα Δωδεκάνησα. Ανατέθηκε επίσης στην Ελλάδα η προσωρινή διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης. Με την ίδια συνθήκη η

Κωνσταντινούπολη και τα Στενά αποτέλεσαν ουδέτερη ζώνη υπό τον έλεγχο συμμαχικής επιτροπής. (σελ. 85).

19. Βαλκάνια: γεωγραφική ονομασία της Χερσονήσου του Αίμου, που στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει ολόκληρη τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, από την οροσειρά των Καρπαθίων και τις Τρανσυλβανικές Άλπεις μέχρι τη Μεσόγειο (σελ. 63)

ΚΑΛΗ ΜΕΛΕΤΗ!

